

Egyedül a titokkal. Haraszthy Lajos versei. Budapest, 1933. Fővárosi Napló kiadása.

Sajnálom, hogy töredékes ismeretéseim helyett e cikk minden olvasójának nem küldhetem el Haraszthy Lajos két előttem fekvő utolsó kötetét. Már külsejükkel jobban jellemzőnek őt minden szavamnál. Az egyik — címe: *Aki vagyok* — az 1905—7. esztendőök termése; néhány strófiával évekkal azután megtoldva, 1912-ben lát napvilágot Budapesten. A századvég puritán díszítése van e kötet minden részén. Ragyogó, sárgás csontpapíron előkelő karcsú betűk, a versek fölött rendkívül finom vonású rajzok, az utolsó lap tájékoztatása szerint egybizonyos M. S. azóta bizonyára híressé, népszerűvé vált művésztől, «aki szerényen elhallgatja nevét». Ha ugyan ennek a művésznek ugyanaz a sors nem jutott, mint magának a vele annyira rokon költőnek: a népszerűség elől önként menekülő kivételesek végzete! A költő kegyelettel sorolja fel, kinek a nyomdájában készítették a verseskötetet, ki szedte, melyik gépmester nyomta, kitől valók a klisék, a kötet borítékját ki nyomta az iparművészeti iskola gépén, s melyik könyvkötő fűzte a könyvet. S végül e néhány szó: «Készült az Úr 1911. esztendőjének a végén és az 1912-nek az elején. Megjelent piros pünkösdi ünnepére. Köszönet mindazoknak, akik előállításán közremunkálkodtak!»

Ma egy testes könyvet napok alatt piacra dobnak ezerkaru gépeink: ez a kötet az iniciálé-festők világára emlékeztet, oly időkre, mikor már feltalálták a nyomtatást, de még sokáig az írott könyvek voltak kapások. Mert szebbek, művészibbek voltak. Haraszthy Lajos is ebből a világból maradt ránk: úgy becézi, védelgeti a verseit, külső megjelensükre úgy vigyáz, mint anya a gyermekére, s ahogy a régidők szer-

zetese órákig, napokig elföstögetett egy nagy kezdőbetűn, úgy hajol ő a strófiára, aggódó szeretettel. Másik kötete szintén kiválik a mai modern, tetszetős kötetek halmazából. Ezen ugyan már meglátszik, hogy háború után készült, s amire a békebeli idők robotosának megtakarított pénzéből, évek lemondása árán bőven, fejedelmileg futotta, hogy a vers méltó köntösben, selyemhímzésű szőnyegen lépjen elénk, napjainkban már nem telt ily hercegin. De azért ez a könyv is mutatja, hogy *Haraszthy Lajos verseinek fészke*. E két kötet különben egyazon szerző műve, aki talán fejlődött művészetében, de egyébként régi ismerősünk. Nem az ő, kinek élete forduló után fordulót, korszak után korszakot teremt. Valami kedves megátalkodottság van ebben a korán érett emberben, költőben. Egysíkú poeta, egysíkú az érdeklődési köre, egysíkú az egész élete. Azt vallja nem csörtetek, szeretem mindazt, ami szép, ami jó, s földi hívságra nem vágyom. *Egyedül a titokkal!* — mondja legújabb kötetének címe. Mi ez a titok? Az, hogy a költő keveset beszél. Egyébként semmi titka nincsen, verseinek szavai között, ritmusában ott van az ő életvallomása, mint a Nibelungok kincse a Rajna mélyének csillogó, tűnő fényeiben. Titka mindaz, amit a hátulso sorban maradt elsők, önmaguk akaratából csöndesek titoknak neveznek az élet zajongóival szemben.

Érdekes, mennyire egyéni műfajai vannak ennek a költőnek. Szerelem? Ez elég rosszul áll neki. Pedig ahogy évekig heverni hagyja verseit, míg végre egy szép napon, a *nonum prematur* letelte után nyomdába küldi, épolyan buvár gonddal megy vissza régi idők tengerfenekére, hogy mult pillanatok gyöngyei közt tallózzon. Ha virágének ez, legritkábban szerencsés lelet; csupán a költő érzelmes lelke hiszi mentésre méltónak,

holott ő nem suttagó vallomásokra született, hanem sokkal többre: öt-
vösmesternek, gemmák őrzőjének, a
szépség, jóság etikai hangsúlyú ének-
mondójának, a mulandóságon, élet-
halál változatán, emberi sorsokon
tűnődőnek, a *vanitatum vanitas* meg-
testesült életpéldáinak klasszikus
rimbeszedőjének. Minden verse érde-
kel, még a leggyöngébb is, mert többi,
értékesebb darabjait világitja meg s
egy darab életet jelent, ha talán
kiégett meteorja volna is az ihletnek.
Nem volt vita tárgya soha, s szó-
beszédre sohasem ingerelte környezete-
tét. Ez elvonatkozttatta a kortól, de
bizonyos tekintetben gazdaggá is
tette líráját. Őt nem zavarták soha
tekintetek, nem kellett magát iga-
zolni, alkalmi poléma nincs művé-
ben egy fikarcnyi sem. *Csak művészet*
ez. Legjobb verseiben — van
belőlük néhány tucatra való — a
magány tisztaságáért, az ihlet zavar-
talanságáért küzdő s a társadalom-
mal szemben minden kötelességét el-
végzett szabadhajdú költőtípus egyik
legeredtibbe mondja el itt vallo-
másait kortársainak, s olyan távoli
idők széplelkeinek, akikhez napjaink
költői közül csak nagyon kevésnek
szava ér el.

Vajthó László.

**György Lajos : A magyar anekdóta
története és egyetemes kapcsolatai.
Kétszázötven vándoranekdóta. Az anek-
dóta forrásai.** «Studium» kiadás.

Bírálatokban, tanulmányokban,
irodalomtörténeti kézikönyvekben
gyakran talál az ember egy-egy oda-
vetett megjegyzést: «anekdotikus öt-
letre építi meséjét» ez vagy az a
szerző, vagy — «előadásában az ado-
mázgatás hangja érvényesül». Ha
valaki összegyűjtené azokat az írót-
kat, akiről ilyenfajta megjegyzése-
ket tettek, kiderülne, hogy szépró-
zánk jelentékeny része közvetlen kap-
csolatban áll az adomával. Irodalom-
történetíróink és bírálóink eddig az

ilyenfajta megjegyzéseken túl nem
sokat törődtek az adoma szerepével
a magyar irodalomban. Az érdeklődés
megvolt, de inkább csak az írók és a
közönség részéről. *Jókai* akadémiai
székfoglalójában a magyar adomáról
beszélt és egész életén végigvonul az
adomagyűjtés és felhasználása az iro-
dalomban. Utána különösen *Tóth*
Béla és *Mikszáth* álltak közeli kap-
csolatban az adomával, ha szerepük
e szempontból nem is olyan nagy
már, mint *Jókaié*. Megosztottak örök-
ségén. *Tóth Béla* gyűjtötte, *Mikszáth*
feldolgozta a magyar adomakincset.

Íróink és a közönség érdeklődésé-
ben volt sok buzgóság és szeretet, de
volt sok dilettantizmus is. Tudomá-
nyos módszerességgel, magasabb
szempontok érvényesítésével *György*
Lajos nyult először ehhez a kérdéshez
Magyarországon. Maga is tisztában
volt vállalkozásának jelentőségével.
Hosszú évek munkáját, rengeteg rész-
lettanulmányt foglal magában ez a
könyv. Nem elégedett meg azzal,
hogy a magyar irodalomban lappangó
adomai vonatkozásokat gyűjtötte
össze, hanem átkutatta az adoma tör-
ténétét a nyugati nagy népeknél is.
Ilyen irányú kutatásait könyvének
első fejezete foglalja magában. Ter-
mészetesen ezen a téren nem törek-
szik eredeti eredményekre, csak ösz-
szefoglalja a külföldi kutatók ilyen-
irányú munkásságát. A nagy anyag
biztos tudása lehetővé teszi, hogy
György Lajos jó kalauz legyen ebben
a rengetegben. Biztos szemmel látja
meg a fontosat és emeli ki a fejlődés-
történet szempontjából jelentékeny
adomagyűjteményeket. E munka fo-
lyamán végigmegyünk egész Euró-
pán. A klasszikus apoftegmán kezdi,
folytatja a középkori prédikációk
adomai elemein. Sorra kerülnek az
olasz renaissance facetiái (*Poggio*), a
német schwankok, a francia fabliau-k.
Ezekből a rétegekből tevődik össze
a mai anekdóta.